

Framst.nr 16/1972.

LAGUTSKOTTETS betänkande nr 17/1971-72
med anledning av Ålands landskapsstyrelsens
framställning till Ålands landsting med
förslag till landskapslag om Ålands lyceum.

Med anledning av ovannämnda framställning, varöver Landstinget inbegärt utskottets utlåtande, får utskottet, som i ärendet hört lagberedningssekreteraren Sune Carlsson och rektor Börje Karlsson samt inbegärt kulturutskottets utlåtande, vilket vidfogas detta betänkande, vördsamt anföra följande:

På grund av den förestående övergången till grundskola har det i framställningen ingående lagförslaget i viss mån karaktär av temporär lagstiftning. Det är likväl lämpligt att i detta sammanhang pröva inrättande av en direktion för läroverket för att vinna erfarenhet av ett sådant förvaltningsorgan. Då direktionens sammansättning dessutom skulle ge erfarenheter av en form av skoldemokrati vid läroverket, har utskottet i princip omfattat förslaget.

Utskottet har ansett att rektor och prorektor skall ställas utanför direktionen såsom är fallet i rikets lag om läroverksråd och fungera enbart som föredragande och sekreterare. Utseendet av föräldrarepresentanter i direktionen kunde också åläggas landskapsstyrelsen, vilken kunde höra Föreningen Hem och Skola i frågan. Denna förening kan enligt utskottets åsikt likväl icke tillerkännas rätt att utse sagda representanter, då föreningen icke har en officiell karaktär. Utskottet har dock stannat för att omfatta landskapsstyrelsens förslag, då ett representativt val av föräldrarepresentanter kan ske genom samordning av valtillfället med ett möte i Föreningen Hem och Skola.

Också lagutskottet har övervägt frågan om ändring av direktionens mandattid till läsåret. Då detta skulle förutsätta val av direktionen redan under vårterminen, varvid man måhända icke ens vet vilka elever, som kommer att gå i läroverket den kommande höstterminen, och då tillträde vid läsårets början skulle ge direktionen som första svåra uppgift att medverka vid läsordningens uppgörande, finner utskottet att många starka skäl talar för landskapsstyrelsens förslag. Direktionen kunde då bli väl insatt i sina arbetsuppgifter till dess flera svårlösta frågorna blir aktuella, såsom budgetförslag, läsordning och ställningstagande till kursböcker.

Då lärarkollegiet enligt förslaget skulle omfatta samtliga vid skolan arbetande lärare, anser utskottet att det icke finns skäl för att skilja mellan lärarkollegiet och lärarkåren. Utskottet föreslår att detta organ i samtliga fall skulle benämnas lärarkåren.

Detaljmotivering.

7 §. Kulturutskottet anmärker i sitt utlåtande på stadgandet och anser att hänvisningen till rikets stadgande om terminernas begynnelse- och avslutningsdagar är oriktig. Den temporära landskapslagen den 12 augusti 1971 (41/71) reglerar emellertid endast läsåret 1971-1972 och för följande läsår ger det föreslagna stadgandet landskapsstyrelsen möjlighet att reglera läroverkets arbetstid. I riket torde permanent övergång till femdagarsvecka förverkligas från nästa läsårs början. Lagutskottet anser att stadgandet bör antagas i föreslagen lydelse.

11 §. Då utskottet uteslutit rektor från medlemskap i direktionen, har utskottet för tydlighets skull tillagt, att honom tillkommer yttranderätt men icke rösträtt vid direktionens sammanträden.

12 §. Uppsikten över eleverna har hittills ankommit på rektorn och en annan lärare, som handhaft uppsikten över de kvinnliga eleverna. Dessa uppgifter kan numera fördelas på flera personer, såsom skolläkare- och -sköterska, skolpsykolog, möjligen också andra speciella tjänsteinnehavare. Utskottet har därför ansett att det borde ankomma på direktionen att organisera uppsikten över eleverna enligt de möjligheter till fördelning av uppgifterna, som framdeles kan stå till buds. Stadgandet i lagförslagets 16 § härom föreslås därför utgå.

För tydlighets skull har utskottet infört ett uttryckligt stadgande om att direktionen är behörig att göra framställningar i angelägenheter som berör läroverket. Utskottet har också tillagt en hänvisning till direktionens uppgifter enligt 18 § 3 mom., som utskottet föreslår tillagt i sagda lagrum.

18 §. I denna paragraf regleras besättande av tjänster och befattningar vid läroverket. I lagrummet saknas likväl stadgande om besättande av sådan extraordinarie befattning, som icke är lärarbefattning, liksom om antagande av personal i arbetsavtalsförhållande. Såsom en följd härav skulle dessa angelägenheter falla på landskapsstyrelsen, vilket utskottet icke anser vara ändamålsenligt. Utskottet föreslår därför att direktionen skulle handlägga dessa frågor.

19 §. Genom befolkningsregisterförordningen den 11 mars 1970 har förändret av civilregister upphört och de personer, som tidigare var antecknade i detta register, bokföras nu i befolkningsregistret. Utskottet har vidtagit härav påkallad rättelse.

23 §. Tjänstledighet för kort tid skulle enligt förslaget beviljas av direktionen. Då syftemålet uppenbarligen varit att begränsa denna rätt till högst två veckor, föreslår utskottet att direktionen skulle få bevilja tjänstledighet för högst tio arbetsdagar.

29 §. Enligt stadgandet skulle rikets skolordning, som är gällande i landskapet, fortfarande gälla med undantag för vissa stadganden rörande skoldisciplinen. Kulturutskottet har i sitt utlåtande ansett detta förkastligt. Utskottet har icke kunnat ingå på prövning av, om skolordningen till den del den fortfarande är gällande skall förbli i kraft, men emotser att denna fråga ägnas uppmärksamhet av landskapsstyrelsen. Frågan om bibehållande av stadgandena om skoldisciplinen har av utskottet föreslagits löst så, att de tillåtna disciplinsstraffen införs i lagtexten och att 35 § ersätts med läroverkets bestämmelser i ordningsreglerna. I ordningsreglerna bör också angivas, vem bestraffningsrätten tillkommer med undantag av uteslutning (relegation), som enligt 12 § ankommer på direktionen.

30 §. Inspektionen av läroverket har under senare tid handhåfts av inspektörer från skolstyrelsen. Då det icke förefaller ändamålsenligt att landskapsstyrelsen som sådan verkställer inspektion och då inspektionerna i främsta rummet gällt visst undervisningsämne eller viss ämnesgrupp, anser utskottet det troligt att inspektionerna också framdeles kommer att handhas av skolstyrelsens inspektörer i samförstånd med landskapsstyrelsen. Utskottet har därför föreslagit en ändring av stadgandet om landskapsstyrelsens inspektion på sådant sätt, att landskapsstyrelsen förordnar om inspektion, varvid skulle bestämmas vem som skall inspektera läroverket för varje gång.

33 §. Utskottet har infört ett stadgande om disciplinära åtgärder mot rektor och lärare i överensstämmelse med stadgandet i 24 § landskapslagen om Ålands folkhögskola (18/71).

36 §. Det första direktionsvalet föranstaltas i oktober 1972 och gäller för kalenderåret 1973. Då föräldrarådet vid Ålands lyceum kommer att ersättas av direktionen, anser utskottet, att föräldrarådets mandat bör gälla till utgången av år 1972.

Med hänvisning till det anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte antaga lagförslaget med följande ändringar:

L a n d s k a p s l a g
om Ålands lyceum.

4 §.

Vid uppgörande av läroplan skall stadgandena i rikslagstiftningen tillämpas.

Likaså bör----- (2 mom.) -----är stadgat.

-4-

6 §.

Om studentexamen (uteslutning) skall gälla vad därom i rikslagstiftningen stadgas.

9 §.

Läroverket förvaltas under landskapsstyrelsens överinseende av en direktion, i vilken skolans lärare och ordinarie elever samt elevernas föräldrar är företrädde. Direktionen består av tre representanter för lärarna, tre för eleverna och tre för föräldrarna. För varje grupp väljes dessutom lika många ersättare.

10 §.

Lärarnas representanter och ersättare utses för ett kalenderår i sänder genom val med slutna sedlar vid ett lärarkårens möte, som hålles under förra hälften av oktober månad. Envar lärare kan därvid rösta på högst tre lärare till medlemmar samt på högst tre till ersättare Rektor eller prorektor kan icke väljas till medlem av direktionen.

Elevernas representanter och ersättare utses för ett kalenderår i sänder under förra hälften av oktober månad medelst röstning med slutna sedlar vid ett val, som anordnas av en av direktionen utsedd valnämnd. Valbara och röstberättigade vid detta val är de elever som före ingången av mandatåret uppnått 15 års ålder. Vid valet skall i tillämpliga delar iakttagas vad om allmänna val är stadgat på sätt landskapsstyrelsen närmare föreskriver.

Under förra hälften av oktober månad äger rektor kalla elevernas föräldrar till ett möte för att för ett kalenderår i sänder utse föräldrarepresentanter i direktionen och deras ersättare. Kallelser skall kungöras genom annons i en i landskapet allmänt spridd tidning minst en vecka före mötet. Kan föräldrarna icke enas om ett förslag, skall proportionellt val förrättas med slutna sedlar, varvid varje närvarande målsman har en röst.

Medlem och----- (4 mom.)----- taga del i direktionens verksamhet.

Lärare som----- (5 mom.)----- uppgivna hindret.

11 §.

Direktionen väljer----- (1 mom.)----- och viceordförande.

De på direktionen ankommande ärendena beredes och föredrages av rektor, som jämväl för direktionens protokoll. Honom tillkommer ytt-
randerätt men icke rösträtt.

Direktionen är----- (3 mom.)----- lindrigare straff.

Vad i ----- (4 mom.)----- direktionens medlemmar.

-5-

12 §.

Direktionen behandlar frågor angående läroverkets allmänna förvaltning, skötseln av skolans egendom samt undervisningens ordnande.

I detta syfte bör direktionen:

- 1) efter lärarkårens----- (1 punkten)----- till landskapsstyrelsen;
- 2) på sätt----- (2 punkten)----- användes ändamålsenligt;
- 3) med beaktande----- (3 punkten)----- för skollov;
- 4) antaga ordningsregler för läroverket;
- 5) på framställning----- (5 punkten)----- för läroverket;
- 6) på grund----- (6 punkten)----- av terminsavgifter;
- 7) inom ramen----- (7 punkten)----- mindre bemedlade elever;
- 8) fastställa på vilket sätt uppsikten över eleverna skall vara anordnad;
- 9) handlägga disciplinära---- (8 punkten)---- för avgörande;
- 10) efter lärarkårens hörande besluta om uteslutning av elev för viss tid eller för alltid, dock så att beslut om uteslutning av elev för längre tid än ett år skall underställas landskapsstyrelsen för avgörande;
- 11) till lärarkåren avgiva yttrande över förslag om sänkning av elevs uppförandevitsord i betyget till lägre än berömligt;
- 12) till landskapsstyrelsen-- (11 punkten)---- för läroverket;
- 13) handhava i 18 § 3 mom. nämnda uppgifter;
- 14) till landskapets----- (12 punkten)----- utlåtanden; samt
- 15) avgöra ärenden, som icke anförtrotts annan myndighet, göra framställningar i angelägenheter som berör läroverket och i övrigt bevaka läroverkets rätt och fördel.

13 §.

Rektor är närmast ansvarig för läroverkets verksamhet och för förvaltningen av till dess förfogande ställd egendom och penningmedel. Honom åligger särskilt:

- 1) att leda----- (1 punkten)----- inom läroverket;
- 2) att genom----- (2 punkten)----- övriga åligganden;
- 3) att med----- (3 punkten)----- lösa egendom;
- 4) att förvalta----- (4 punkten)----- över dem;
- 5) att i ----- (5 punkten)----- för läroverket;
- 6) att befordra till verkställighet landskapsstyrelsens, direktions och lärarkårens beslut, föra förteckning över läroverkets elever samt matrikel över innehavarna av tjänst eller befattning vid läroverket;
- 7) att upprätta----- (7 punkten)----- tillställas landskapsstyrelsen;

- 8) att i----- (8 punkten)----- och stipendier;
- 9) att efter----- (9 punkten)----- bemedlade elever;
- 10) att av ----- (10 punkten)----- från skolarbetet;
- 11) att fastställa---- (11 punkten)----- tjänstepersonalens arbetsuppgifter;
- 12) att till---- (12 punkten)----- utlåtanden; samt
- 13) att fullgöra ---- (13 punkten)----- eljest föreskrivet.

15 §.

Såvida ej av stadgandena i denna lag annat följer, kan rektor för handläggning av ärenden rörande undervisning, disciplin och angelägenheter i allmänhet sammankalla lärarkåren och i egenskap av ordförande leda dess förhandlingar.

Till lärarkåren hör samtliga vid skolan verksamma lärare.

Ledamot och----- (3 mom.)----- laga förfall.

Protokollet föres--- (4 mom.)----- rektor utser.

Uppstår skiljaktighet inom lärarkåren skall majoritetens åsikt gälla. Vid lika röstetal avgör ordförandens röst.

Är rektors yttrande skiljaktigt från lärarkårens beslut, äger han rätt att senast inom 14 dagar efter beslutets fattande underställa ärendet, beroende på dess beskaffenhet, direktionens eller landskapsstyrelsens prövning.

16 §.

Vid läroverket skall finnas en rektor och en prorektor.

(Uteslutning)

Rektor och----- (2 mom.)----- i ärendet.

Rektor och---- (3 mom.)----- prorektor förordnas.

Arvode för----- (4 mom.)----- av landskapsstyrelsen.

18 §.

Tjänst som----- (1 mom.)----- ej lediganslås.

Äldre och-- (2 mom.)----- erhålla förordnande.

Andra befattningshavare samt personal i arbetsavtalsförhållande antages av direktionen.

19 §.

Sökande till tjänst eller befattning skall vid ansökningen foga, om han är ordinarie innehavare av statens eller landskapets tjänst eller befattning, utdrag ur matrikel, i annat fall ämbetsbetyg eller utdrag ur befolkningsregistret, till riktigheten bestyrkt meritförteckning samt intyg över tidigare tjänste- eller annan verksamhet ävensom läkarintyg. Ingår i utdraget ur matrikeln eller meritförteckningen icke utredning om alla kompetensvillkor, skall vid ansökningen fogas särskild utredning om dem.

-7-

Sökande får----- (2 mom.)----- sina publikationer.

23 §.

Tjänstledighet beviljas----- (1 mom.)----- av direktionen.

Under förutsättning att undervisningen vederbörligen skötes, kan tjänstledighet under en tid av högst tio arbetsdagar beviljas läroverkets lärarpersonal av direktionen, som härvid även är berättigad att godkänna föreslagen vikarie, men önskas längre tjänstledighet, skall ansökan därom ingivas till direktionen, som jämte eget utlåtande äger överlämna densamma till landskapsstyrelsen för avgörande.

Är lärare----- (3 mom.)----- vikarie förordnats.

29 §.

Elev skall----- (1 mom.)----- läroverkets ordningsregler.

Vid läroverket är följande bestraffningar tillåtna:

- 1) varning och tilltal inför klass;
- 2) avskiljande från kamrater;
- 3) kvarhållande i läroverket efter veckans slut;
- 4) uppmaning till avgång från läroverket;
- 5) uteslutning från läroverket för viss tid; samt
- 6) uteslutning från läroverket för alltid.

Vad i 35-47 §§ skolordningen är stadgat skall icke äga tillämpning vid Ålands lyceum.

30 §.

Landskapsstyrelsen (uteslutning) äger förordna om inspektion av läroverket.

Angående inspektionsrätt----- (2 mom.)----- särskilt stadgat.

33 §.

Landskapsstyrelsen besluter om disciplinära åtgärder mot rektor eller lärare på grund av försummelse, förseelse eller olämpligt uppförande i tjänsten genom att tilldela vederbörande varning, suspendera honom på viss tid, högst tre månader, samt bestämma att avlöningen för sagda tid skall vara förverkad, eller entlediga honom.

36 §.

Denna lag----- (1 mom.)----- Ålands lyceum (11/53).

I 10 § 2 mom.----- (2 mom.)----- av rektor.

Föräldrarrådets vid Ålands lyceum uppdrag upphör den 31 december 1972.

Mariehamn, den 17 april 1972.

På lagutskottets vägnar:

Nils Dahlman

Rolf Sundman.

Närvarande i utskottet: ordföranden Dahlman, viceordföranden Sundblom samt ledamöterna Wideman (delvis), Olof M. Jansson och Fagerlund ävensom suppleanten Sundberg (delvis).

Till Lagutskottet

från kulturutskottet.

Sedan Lagutskottet i skrivelse av den 22 mars 1972 inbegärt kulturutskottets utlåtande över Ålands landskapsstyrelsens framställning nr 16/1972 med förslag till landskapslag om Ålands lyceum, får kulturutskottet härmed vördsamt anföra följande:

Utskottet har granskat och diskuterat framställningen och därvid funnit såväl goda förslag som brister. Tanken att inrätta en direktion vid Ålands lyceum finner utskottet riktig. Likaså omfattar utskottet direktionens föreslagna sammansättning och uppgifter. Där-
enot har utskottet funnit stadgandena i framställningens 4 kap. "elever" och 5 kap. "särskilda stadganden" föråldrade och icke alls motsvarande tidens krav.

Ifråga om detaljer har utskottet särskilt fäst sig vid följande:

Stadgandet i 7 § om terminernas begynnelse- och avslutningsdagar torde vara felaktigt beträffande hänvisningen "vad i riket stadgas", enär ifrågavarande område regleras i särskild landskapslag.

Utskottet har övervägt huruvida direktionens medlemmar och suppleanter borde väljas för ett läsår i stället för kalenderårsvis såsom föreslås i 10 §. Vidare finner utskottet frågan i samma paragraf om målsmans ställning jämfört med förälders bristfälligt utredd.

Stadgandet i 12 § 3 punkten torde rättas i kongruens med 7 §.

Problematiken kring rektors könl i 16 § finner utskottet konstad liksom de föreslagna lösningarna. Beträffande rektors och prorektors mandattid har utskottet övervägt kortare tid, förslagsvis 3 år.

Enligt 17 § kan vid läroverket finnas innehavare av befattningar, kanslibitråde och annan personal. Dock saknas stadganden om hur dessa skall antagas.

Såsom nämnts har utskottet funnit stadgandena i 4 och 5 kap. bristfälliga och föråldrade med beaktande av lagförslagets anda och mening att modernisera och demokratisera förhållandena i Ålands lyceum. Utskottet har särskilt noterat, att 1872 års skolordning föreslås gälla angående skoldisciplinen. Utskottet har vid granskning funnit detta otänkbart. Även i övrigt lider stadgandena i dessa kapitel av brister, vilka ej borde passera.

Hänvisande till det ovensagda och då framställningen måste anses beröra viktiga åländska angelägenheter anser sig utskottet ej kunna förorda att landskapsstyrelsens framställning vad gäller 4 och 5 kap. lägges till grund för landskapslag om Ålands lyceum.

Mariehamn, den 6 april 1972.

På kulturutskottets vägnar:

Olaf Jansson
ordförande

Gunnar Jansson
sekreterare.